

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

**Zájmové kroužky pod vedením vychovatelů školních
družin**

Bakalářská práce

Autor: Natálie Hanušová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních
Vedoucí práce: Mgr. Alena Knotková
Oponent práce: doc. PhDr. Iva Jedličková, CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Natálie Hanušová
Studium:	P19P0233
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních
Název bakalářské práce:	Zájemové kroužky pod vedením vychovatelů školních družin
Název bakalářské práce AJ:	After school program with the tutor supervision

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá tématem zájemových kroužků pod vedením vychovatelů ve školních družinách. Nejprve jsou v teoretické části vymezeny pojmy "zájemový kroužek a školní družina." Poté se práce zaměřuje na charakteristiku volnočasových aktivit, volného času a náplň práce vychovatelů ve školních družinách. Praktická část obsahuje výzkumné šetření formou rozhovorů s vychovateli. Cílem bakalářské práce je analyzovat motivaci a faktory při volbě zájemové činnosti u dětí mladšího školního věku při školách.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8569-5.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Alena Knotková

Oponent: doc. PhDr. Iva Jedličková, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 13.1.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Zájmové kroužky pod vedením vychovatelů školních družin vypracovala pod vedením vedoucí práce Mgr. Aleny Knotkové, samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 30. 4. 2022

Natálie Hanušová

Poděkování

V této části práce bych chtěla poděkovat své vedoucí práce Mgr. Aleně Knotkové za její čas, poskytnutí materiálů a užitečné rady při konzultacích. V další řadě bych ráda poděkovala všem mým informantům za ochotu mi pomoci při výzkumném šetření. Vážím si času, který mi věnovali, a také děkuji za názory k dané problematice.

Anotace

HANUŠOVÁ, Natálie. *Zájmové kroužky pod vedením vychovatelů školních družin*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 51 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá zájmovými kroužky pod vedením vychovatelů školních družin. V úvodní části této práce se seznamujeme s volným časem u dětí mladšího školního věku. Zde se seznámíme s tím, jak tyto děti tráví svůj volný čas. V této části je také uvedeno několik pohledů různých autorů na volný čas. K tomuto tématu nedílně patří i výchova mimo vyučování a zařízení, která tuto činnost zajišťují. Práce taktéž zahrnuje objasnění pojmu zájmový kroužek a jeho druhy. Do této části patří také školní družina, její funkce, prostředí a klima školy, vedení a režim školní družiny. Jsou zde zahrnuta specifika, předpoklady a náplň práce samotného vychovatele školní družiny. Kvalitativní výzkumné šetření se zaměřuje na to, jaké faktory vnímají vychovatelé školních družin jako podstatné při výběru zájmové činnosti. Toto šetření probíhalo metodou polostrukturovaných rozhovorů.

Klíčová slova: zájmový kroužek, volný čas, školní družina, vychovatel školní družiny, výchova mimo vyučování, mladší školní věk

Annotation

HANUŠOVÁ, Natálie. *After school program with the tutor supervision*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022. 51 s. Bachelor Thesis.

The bachelor's thesis deals with after-school clubs under the guidance of school teachers. The initial part of this thesis introduces leisure activities for younger school-age children. Here we get to know how these children spend their leisure time. In this section, several perspectives on leisure according to different authors are also presented. Integral to this topic is education outside the classroom and the facilities that provide this activity. The work also includes an explanation of the concept of leisure clubs and their types. This section also includes the school day care centre, its functions, the environment and climate of the school, and the management and regime of the school day care centre. The specifics, prerequisites and job description of the school day care provider himself are included. The qualitative research investigation focuses on the factors perceived by school day care educators as essential in choosing an extra-curricular activity. This investigation was carried out using the method of semi-structured interviews.

Keywords: interest group, leisure time, school club, tutor of the after-school club, after-school education, young school age

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum

Podpis studenta:

Obsah

Úvod	9
1 Volný čas dětí mladšího školního věku	10
1.1 Pohledy na volný čas.....	10
1.2 Trávení volného času dětí mladšího školního věku	12
1.3 Pohledy na výchovu mimo vyučování	14
2 Zájmové kroužky školních družin	19
2.1 Prostředí školní družiny (ŠD).....	19
2.2 Zájmový kroužek a zájmová činnost.....	22
3 Náplň práce vychovatelů, vychovatelek ŠD	26
3.1 Předpoklady a požadavky na vychovatele	26
3.2 Náplň práce (specifika)	29
4 Výzkumné šetření	31
4.1 Teoretická východiska výzkumného šetření	31
4.2 Cíle výzkumu, výzkumné otázky a vědecko-výzkumný problém	32
4.3 Metodika výzkumného šetření	32
4.4 Sběr dat.....	33
4.5 Analýza a interpretace získaných dat.....	34
4.6 Shrnutí výzkumného šetření.....	43
Závěr	45
Seznam použitých zdrojů	46
Seznam příloh	48

Úvod

Bakalářská práce nese název Zájmové kroužky pod vedením vychovatelů školních družin. Téma práce jsem si vybrala díky umožněným praxím právě ve školních družinách a problematika výběru zájmových kroužků u dětí mladšího školního věku mě osobně velmi zajímá. Problematika výběru zájmových kroužků je dle mého názoru stále ještě někde opomíjena. Zastávám názor, že výběr správného zájmového kroužku a tím vyplnění volného času dětí, je velmi důležité pro další vývoj dítěte.

V teoretické části této práce je objasněna terminologie k tématu právě v oblasti volného času, školní družiny a jejích zájmových kroužků. V první části se práce zabývá právě volným časem dětí mladšího školního věku, kde je i toto dětské období více popsáno. V této části nalezneme také několik pohledů různých autorů na volný čas a výchovu mimo vyučování, jejich funkce a zařízení. Druhá část práce se zaměřuje na zájmové kroužky právě v jednom ze zařízení, a to ve školní družině. Jsou zde popsány funkce školní družiny, prostředí a klima školy jako takové. V této části můžeme nahlédnout i do zákonů, kterými se družina řídí. Nechybí zde ani vedení a režim družiny, do čehož spadá i samotný režim dne. V této kapitole je i probrán zájmový kroužek, pravidelné zájmové činnosti a jejich druhy. Třetí kapitola obsahuje náplň práce vychovatelů a vychovatelek školních družin, jejich předpoklady a požadavky a také osobnost vychovatele samotného. Detailně je popsána role vedoucí vychovatelky a její pracovní činnosti. V této části nechybí ani náplň práce jako specifika, stručný náhled na týdenní plán ŠD a pedagogickou dokumentaci. V neposlední řadě práce nastiňuje motivaci k volnočasovým aktivitám a fáze motivování ve školní družině.

Cílem této bakalářské práce je popsat, jaké faktory vnímají vychovatelé školních družin jako podstatné při výběru zájmové činnosti. Empirická část pomocí kvalitativní metody s polostrukturovaným rozhovorem, poodhaluje odpovědi na otázky: Podle čeho si děti vybírají zájmovou činnost ve školní družině, co děti motivuje k výběru zájmové činnosti ve školní družině, jaké jsou limity a omezení při tvorbě zájmových činností a jaké prostředí vyžaduje realizace zájmových činností.

Pro toto výzkumné šetření byla použita kvalitativní metoda s pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Z oslovených sedmi škol se ozvalo pět, ve kterých jsem mohla uskutečnit tento rozhovor, (tedy 5 informantů a pouze ženy). Kvůli koronavirové situaci byla větší část rozhovorů uskutečněná formou online.

1 Volný čas dětí mladšího školního věku

V první kapitole s názvem „*Volný čas dětí mladšího školního věku*“ se podíváme do sféry volného času. Objasníme si tento pojem a jeho funkce. Nalezneme zde další dvě podkapitoly („*Trávení volného času dětí mladšího školního věku*“, „*Výchova mimo vyučování*“).

V první podkapitole se zaměříme na trávení volného času dětí mladšího školního věku. Zde zjistíme, jak se dítě mladšího školního věku vyvíjí. A to konkrétně po biologicko-fyzické stránce a stránce psychické. Dále zde nesmíme opominout ani trávení volného času těchto dětí v této době, která je postižena koronavirovou krizí.

Druhá podkapitola se zaměřuje na výchovu mimo vyučování a její funkce. Dozvíme se řadu informací nejen o této výchově, ale i o možných zařízeních, která jsou pro výchovu mimo vyučování a výchovu pro volný čas vhodná.

1.1 Pohledy na volný čas

Pro každého z nás může znamenat volný čas něco jiného. Hofbauer (2004) popisuje volný čas jako dobu, kdy nevykonáváme činnosti pod nátlakem závazků. Hovoří o volném čase jako o činnosti, do které každý člověk vstupuje s nějakými očekáváními. Dle svého svobodného rozhodnutí se jí účastní a ona mu přináší uspokojení a příjemné zážitky.

Jiní autoři nám charakterizují volný čas jako dobu, kdy si můžeme činnosti svobodně vybrat. Tyto činnosti provozujeme dobrovolně a rádi. Do volného času zahrnujeme odpočinek, zábavu, rekreaci, dobrovolné vzdělávání nebo mnoho zájmových činností. Zároveň z něj vyřazujeme pracovní povinnosti, sebeobsluhu, povinnosti spojené s chodem domácnosti nebo u dětí čas vyučování a plnění úkolů s ním souvisejících. I když si lze si vytvořit ze vztahu k jídlu a jeho přípravě také vlastní hobby, nezahrnuje stravování do volného času stejně jako spánek, hygiena nebo zdravotní péče (Pávková a kol., 2001).

Volný čas každému z nás umožňuje žít mnohostranněji a šťastněji. Když se můžeme po vykonání povinností věnovat tomu, co nám působí radost. Dělat to, co jsme si sami vybrali a chceme to dělat. Dopomáháme tak své duševní pohodě. Při této činnosti se zbavujeme i tělesné únavy. Rozvíjíme své schopnosti, nadání, talent a zároveň se rozvíjí a formuje naše osobnost. Díky tomuto si můžeme zvyšovat kvalifikaci i účast ve veřejném životě (Mládež a volný čas Sborník 2000).

Dle autora Kaplánka v publikaci „*Volný čas a jeho význam ve výchově*“ (2017) se dozvídáme, že obecně je volný čas chápán tak, že určité činnosti dělají lidé buďto pro zábavu, anebo jen tak. Pokud však o volném čase smýšlíme jako o nějakém prostředku, kterým dosahujeme našich cílů (prevence patologických jevů, získání kompetencí) nestačí tyto činnosti dělat jen tak nebo pro zábavu. Pokud tedy chceme ve volném čase výchovně působit na děti, měli bychom dle Kaplánka vyměnit pedagogický vztah za „přátelské spolubytí“. V tomto spolubytí bychom neměli pociťovat odpovědnost za toho druhého a neměli bychom sami určovat, co je pro něj nejlepší.

Funkce volného času

Jeden z nejznámějších autorů Hofbauer (2004), který se věnoval volnému času, nám osvětlil poznatky jeho funkcí. V publikaci uvádí tři hlavní funkce, mezi něž patří *odpočinek (regenerace), zábava a rozvoj osobnosti*. Tento jeho fakt lze nastínit díky několika vymezení různých autorů v posledních letech, které rovněž Hofbauer uvádí ve své publikaci (*Děti, mládež a volný čas*). Všichni autoři se v zásadě shodují. První autor, na kterém si můžeme ukázat vývoj Hofbauerových funkcí, je autor **Michel Damay** (in Hofbauer, 2004). Ten vymezil funkce:

- funkce biologická;
- funkce sociální;
- funkce politická;
- pedagogická dimenze VČ.

Joffre Dumazedier (in Hofbauer, 2004) blíže specifikoval funkce psychologickou, která dle jeho názoru zčásti vyrovnává pracovní povinnosti. Tato funkce zahrnuje očekávání, osvobození od zátěží života, rozptýlení a zábavu.

Roger Sue (in Hofbauer, 2004) vymezuje čtyři funkce volného času. K funkci psychologické, která s sebou nese uvolnění, zábavu a rozvoj a k funkci sociální přidal funkci terapeutickou a funkci ekonomickou. V níž jde například o pozitivní vliv na naše uplatnění v pracovní činnosti.

Nejpočetnější množství funkcí volného času nám vymezil německý pedagog **Horst W. Opaschowski** (in Hofbauer, 2004):

- výchovná a vzdělávací;
- rekreační;
- kompenzační (odstranění frustrací a zklamání);

- komunikační (rozvoj vyjadřovacích schopností a sociálních kontaktů);
- participační (účast, iniciativa);
- kontemplační (smysl života);
- integrační (vrůstání do společnosti);
- enkulturační (kreativní kulturní rozvoj).

Totožné vymezení funkcí volného času uvádí autorka Jana Veselá (1997) ve své knize *Jak ve volném čase?*, odpočinek, zábava, rozvoj osobnosti. Avšak doplňuje, že se všechny tyto funkce vzájemně prolínají.

1.2 Trávení volného času dětí mladšího školního věku

Mladší školní věk

Dle publikace *Pedagogické ovlivňování volného času* autorů Hájek, Hofbauer, Pávková (2011) charakterizujeme mladší školní věk od nástupu do školy, až po pátý ročník základní školy. Jde tedy o dítě ve věku šest až jedenáct let na prvním stupni. V tomto věku ještě nedošlo k dokončení vývoje kostry. Páteř se formuje a pokračuje srůst pánevního a lopatkového pletence. Kostnatění kostí pokračuje a dochází ke změně tvaru lebky. Dítě v tomto mladším období nejvíce roste a dochází tedy k nápadnému prodlužování dolních končetin. Jeden z dalších důležitých znaků pro mladší školní věk je růst trvalého chrupu. V tomto období je důležité, abychom dbali na přiměřené zatížení a správné držení těla a tím nedošlo k různým vadám. Kromě změn v kosterní soustavě můžeme pozorovat změny spojené se svaly a orgány. Ty nabývají na objemu a výkonnosti. Celá nervová soustava dítěte se rychle unaví, a proto je potřeba v tomto věku dětem zajistit odpočinek po duševní námaze.

Co se týká pohybu, dítě v mladším školním věku má aktivitu velmi výraznou. Potřebuje se neustále hýbat. Do osmi let, má dítě přirozenou potřebu spontánního pohybu a nezaměřuje se tedy příliš na výkon. Pohyby jsou celkově rychlejší, rozmanitější, přesnější a trvalejší. Zlepšuje se i drobné svalstvo v oblasti ruky a zdokonalují se smyslové orgány (Hájek a kol., 2011).

Jakmile dítě nastoupí do školy, můžeme si u něho všimnout hned několik změn, které se týkají například pozornosti, paměti, myšlení nebo vnímání. Zprvu je dětská *pozornost* dost labilní, jelikož se dítě snadno rozptýlí vedlejšími podněty. U dětí se vyskytuje bezděčná i záměrná pozornost. Avšak záměrná pozornost je po nástupu do

školy velmi kratší než pozornost bezděčná. Proto je velmi důležité, abychom dětem průběžně střídali různé druhy činností.

Kdybychom se teď zaměřili na *paměť*, zjistíme, že s pamětí to je u dětí mladšího školního věku podobné jako u pozornosti. Na začátku je paměť dětí mechanická. Později se však se záměrnou pozorností vyvíjí i záměrné zapamatování. Díky rozvoji myšlení se uplatňuje i logická paměť. Dětské *myšlení* je v tomto věku konkrétní. Předposlední změnu, kterou si zde objasníme z výše uvedených, je *vnímání*. Zde vlivem vyučování nacházíme posun ve vnímání, které se stává soustavnější, přesnější, cílevědomější a systematičtější (Matějček, Pokorná, 1998).

S nástupem na první stupeň základní školy se u dětí formují mezilidské vztahy. Víme, že v tomto věku děti vzhlížejí ke svým učitelům nebo vychovatelům. Ti jsou pro ně vzorem. Děti navštěvují významné skupiny, mezi něž patří v první řadě školní třída. Poté jsou to různé herní skupiny nebo kolektiv družiny. Od učitelů a vychovatelů, v nichž vidí děti autoritu, přejímají mravní zásady (Hájek a kol., 2011).

Způsoby využití volného času těchto dětí

Současná doba je velmi rychlá a dynamická. Většinou se lidem nedostává volného času, který by měl kompenzovat čas pracovní, měl by být vyhrazen pro volnočasové aktivity a také být „časem pro sebe“ a významnou autoregulační hodnotou.

Volný čas dětí a mládeže se od volného času dospělých liší svým rozsahem, obsahem, mírou samostatnosti a také nezbytností pedagogického dohledu nebo také dostatkem motivace.

Dalo by se říci, že děti mají hodně volného času, pokud se odečte čas na vyučování ve škole, příprava na výuku, splnění eventuálních povinností uložených doma a čas pro hygienu a realizaci biologických a společenských potřeb.

Avšak jak si můžeme všimnout, tak některé děti bývají přetížené množstvím zájmových činností a jiné se zase naopak stálou nečinností nudí. Toto přetížení, ale i nedostatek zájmových činností může později vést k nežádoucím negativním, třeba i patologickým jevům.

Výchova k aktivnímu a smysluplnému využívání volného času začíná už v předškolním věku a pokračuje dále. Nabízejí se podněty, aktivity, dovednosti,

znalosti, ale musíme vždy zohlednit věk, možnosti dítěte, nakolik umí samo pracovat s časem a zda si umí samo hrát, zabavit se a využít volný čas podle svého.

Zájmovou činnost můžeme chápat jako nástroj pozitivního působení. Rozvíjí se až do dospělosti a stává se volnočasovou konstantou života (Hájek a kol., 2011).

Smysluplné trávení volného času se nám v dnešní době zkomplikovalo koronavirovou krizí. Koronavirová krize se v naší zemi objevila v roce 2020. Tato nemoc se nejčastěji projevuje nachlazením, kašlem, bolestí hlavy, horečkami a dýchacími obtížemi. U některých případů dochází i k částečně různě trvajícím ztrátě čichu a chuti. Tato nemoc se velmi rychle šířila a bylo potřeba omezit kontakt lidí a případnou nákazu. Se zákazem setkávat se s více lidmi, byl omezen volný čas po celém světě (VLÁDA ČR, 2020).

Zahraniční autoři Mi Xiang, Zhiruo Zhang a Keisuke Kuwahara uvádějí, že během nouzového stavu, kdy byly uzavřené školy a všechny organizované volnočasové aktivity ve větším počtu byly pozastaveny, se jejich stav fyzický i psychický výrazně zhoršil. Děti častěji trávily čas u televizí a počítačů a tím došlo ke zhoršení aerobní zdatnosti, což znamená: *„Způsobilost organismu účelně přijímat, přenášet a využívat kyslík (zejména k pohybové činnosti) je možné definovat jako aerobní zdatnost. Hlavní efekty této způsobilosti se projevují na schopnosti svalů vykonávat práci vytrvalostního charakteru. Významným vedlejším účinkem je efektivnější srdečně cévní činnost a za určitých podmínek i redukce nadbytečných tuků.“* (Janošková a kol., 2018)

Dále se u dětí projevil nárůst hmotnosti, zhoršil se jim prospěch ve škole a objevily se i psychosociální obtíže (Xiang, Zhang a Kuwahara, 2020).

1.3 Pohledy na výchovu mimo vyučování

Výchovu mimo vyučování můžeme vymezit takto:

- probíhá v době mimo vyučování,
- bezprostředně ji neovlivňuje rodina,
- je institucionálně zajištěná,
- je uskutečněna převážně ve volném čase.

Tato výchova je zaměřena na jedince, kteří navštěvují základní a střední školy. Její náplní nejsou pouze dobrovolné volnočasové aktivity. K náplni patří i řada

povinností. Do oblasti této výchovy můžeme zařadit i plnění školních úkolů nebo zachování sebeobslužných návyků, které jsou spojeny s režimem dne. Například ve školní družině (Pávková, 2014).

Mimoškolní výchovu chápeme jako výchovnou činnost, která je organizovaná a probíhá mimo školu. Tato výchova dostala v posledních desetiletích i jiná, neutrálnější pojmenování. Dnes se mluví o pedagogice zážitků, činnostech provozovaných mimo školu nebo třeba o pedagogice volného času. Tato nová označení si dál tvoří obsahová schémata a vlastní terminologii.

Do mimoškolní výchovy můžeme zařadit instituce, organizace, zařízení, nadace i hnutí. Mezi nejznámější bychom zařadili: Školní kluby a školní družiny, Střediska pro volný čas dětí a mládeže – Dětský domov a Domov dětí a mládeže, Centra volného času, a spoustu dalších.

Tato výchova má svůj význam v oblasti výchovného působení. Pomáhá nám formovat zájmy, trávit vhodně náš volný čas, rozvíjí naše žádoucí vlastnosti osobnosti a specifické schopnosti. Dochází tedy k uspokojování lidských potřeb a upevňuje naše morální vlastnosti (Němec a kol. 2002).

Jako nejvýznamnější složku mimoškolní výchovy bychom mohli chápat prevenci škodlivých a nevhodných forem jednání. V současné společnosti, kdy se nám snižuje věk delikventů a narůstá mladistvá kriminalita, je velmi důležité, aby děti a mladiství měli přiměřeně vymezený a vhodně strávený volný čas. Můžeme pak tedy zabránit etopedickým problémům, které se mohou projevit například drogovou závislostí, agresivitou, vandalstvím, později i problémy v sexualitě.

U dětí a mladistvých, kteří nemají žádný svůj koníček a často se nudí, je velké riziko toho, že se takzvaně „*chytí špatné party*“ a lehce pak podlehnou negativním až asociálním vlivům této *party*. Správným uchopením a vymezením zájmů a koníčků našich dětí můžeme přispět ke správnému vybrání si kamarádů a referenčních skupin (Pávková a kol., 2001).

Funkce výchovy mimo vyučování

Výchova mimo vyučování má své základní funkce, které jsou pro ni specifické a navzájem se prolínají. Každá jednotlivá instituce, zařízení a organizace plní tyto

funkce podle svého poslání, charakteru, různými způsoby a také v různé míře. V průběhu historického vývoje se význam a pojetí funkcí měnilo. Zprvu šlo hlavně o ohlídnání dětí, poskytnout jim zázemí, základní stravu a zaměstnat je tak, aby nezlobily a nevěnovaly se společensky nežádoucím a nevhodným činnostem (Hájek a kol., 2011).

Dnes máme ve výchově mimo vyučování vymezené tyto funkce:

- výchovně-vzdělávací;
- zdravotní;
- sociální;
- preventivní.

Na naši první funkci *výchovně-vzdělávací* je dnes kladen největší důraz. Spočívá v cílevědomém a záměrném formování osobnosti a tím nás i ovlivňuje. Působí na sociální, fyzickou i psychickou složku osobnosti. Podílí se na rozvíjení volných vlastností, rozumových schopností a emocí. Formují se žádoucí morální vlastnosti a postoje. Utváří nám zdravé rysy osobnosti. Pomáhá nám usměrňovat, uspokojovat, rozšiřovat a prohlubovat naše zájmy a potřeby. Rozvíjí nebo objevuje naše specifické schopnosti. Motivuje nás k vhodnému využívání volného času, což je žádoucí pro zdravou a fungující společnost. Vede nás k získávání nových dovedností a vědomostí a tím k pochopení významu celoživotního vzdělávání. S úspěchy v zájmových činnostech se učíme ke kladnému sebehodnocení a k seberealizaci (Bendl a kol., 2015).

Druhá funkce, kterou si zde rozebereme je funkce *zdravotní*. Instrukce plní tuto funkci zejména tím, že se snaží přispívat k usměrnění režimu dne tak, aby byl podporován jak tělesný, tak i duševní vývoj dětí. Největší důraz je kladen na střídání činností, které mají různý charakter. Jde například o střídání práce a odpočinku, střídání organizovaných a spontánních činností, anebo střídání tělesných a duševních činností.

Velký zdravotní význam je dán poskytováním příležitostí k pohybu na čerstvém vzduchu. Tato funkce nám radí zařazovat pohybové aktivity zejména u dětí, které navštěvují školní zařízení, neboť sportovní a pohybová činnost jim kompenzuje dlouhé sezení při vyučovacích hodinách. Také nám uvádí, že bychom děti měli vést ke zdravému stravování. Pomocť jim vytvořit a upevnit zdravé stravovací návyky a dodržování pitného režimu (Pávková, 2014).

Třetí funkcí výchovy mimo vyučování je funkce *sociální*. Tuto funkci můžeme chápat z několika různých pohledů. Sociální funkce zajišťuje bezpečnost, dohled nad dětmi v čase, který děti netráví se svými rodiči, v době mimo vyučování. U školních družin je často chápána širokou veřejností jako nejvýznamnější funkce této výchovy. Dále tato funkce spočívá v navazování rozmanitých sociálních vztahů (kamarádství, přátelství), setkávání se s novými autoritami nebo zaujímání sociálních rolí ve skupinách (Bendl a kol., 2015).

Bendl (2015) ve své publikaci vymezil i naši poslední funkci, kterou si zde blíže objasníme. Jedná se o funkci *preventivní*. V ní se snažíme předcházet negativním jevům, mezi něž můžeme zařadit například:

- lhaní,
- neukázněnost,
- krádeže,
- záškoláctví,
- agresivita,
- šikana,
- vandalismus,
- experimentování,
- zneužívání drog,
- gamblerství,
- a další.

Mimoškolní zařízení, zařízení pro výchovu mimo vyučování

V této části se zaměříme na nejvýznamnější zařízení, která se orientují na volný čas a jeho smysluplné trávení. Mezi ty nejznámější se uvádí:

- a) Školní družiny – Patří k základním školám a zaměřují se na děti prvního stupně. Je především určena pro nižší ročníky. Nejčastěji se jedná o 1. až 3. ročník základní školy. Školní družina zahrnuje mimo výchovné a zdravotní funkce také sociální. Ta je nejdůležitější, protože družina zajišťuje bezpečnost dětí během doby, kdy jsou rodiče v zaměstnání.

- b) Školní kluby – Zájmové vzdělávání školních klubů jsou poskytovány přednostně druhostupňovým žákům základních škol, gymnáziím či konzervatořím.
- c) Střediska volného času – Jedná se také o zařízení zájmového vzdělávání. Poskytuje své služby nejen dětem a mladistvým, ale také dospělým osobám. U nás existují dva typy těchto středisek (Dům dětí a mládeže, Stanice zájmových činností – stanice turistů, přírodovědců, techniků).
- d) Občanská sdružení (organizace) – Junák, Pionýr, Sokol, YMCA, YWCA, Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (Bendl a kol., 2015).

2 Zájmové kroužky školních družin

V předchozí kapitole jsme se zmiňovali o zařízeních, která jsou určena pro výchovu mimo vyučování. V této podkapitole se budeme věnovat tomu nejdůležitějšímu, jímž je školní družina. Dozvíme se o tom, jak družina funguje a jaký má režim dne. Legislativa, kterou vydalo MŠMT, nám objasní pár zajímavých bodů k tomuto zařízení.

Druhá podkapitola se zaměřuje na zájmový kroužek. Zde zjistíme, že zájmový kroužek je pravidelná zájmová činnost, která je uskutečňována při školních družinách. Proto je důležité, abychom si i v této podkapitole rozebrali několik druhů zájmových činností, které mohou naše děti při školních družinách provozovat. Podkapitolu uzavírá fakt, že zájmovou činnost nemusíme vykonávat pouze ve školním prostředí. Můžeme navštěvovat různé organizace pro tuto činnost a zájmové kroužky.

2.1 Prostředí školní družiny (ŠD)

Součástí školských zařízení bývá školní družina. Z Metodického pokynu k postavení, organizaci a činnosti školní družiny, který je uváděn v knize *Školní družina* (Hájek, Pávková a kol., 2003), vyplývá, že jde o základní článek zařízení výchovy mimo vyučování. Je mezi ostatními školskými zařízeními nejpočetnější, zaměstnává nejvíce vychovatelů/vychovatelek a jeho odděleními prochází nejvíce žáků. Školní družiny nám zřizují základní školy nebo mohou být zřizovány jako samostatné školské zařízení a mohou sloužit jedné nebo více školám. ŠD je mezistupněm mezi výchovou ve škole a výchovou doma. Hlavním posláním ŠD je zabezpečení zájmové činnosti, odpočinku a rekreace žáků. Plní také funkci sociální, pod níž si můžeme představit „dohled“ nad žáky po určité době, před nebo po skončení vyučování. Můžeme se setkat i s několika školními družinami, které mohou být v provozu i o prázdninách. Nebo ve spolupráci s dalšími subjekty organizuje školní družina akce i ve volných dnech. Také může zřizovat zájmové kroužky a organizovat výlety, exkurze, sportovní a kulturní akce.

Funkce ŠD v péči o žáky

Nejvýraznějším důvodem, proč děti navštěvují školní družinu, je ten, že rodiče si přejí, aby jejich děti smysluplně trávily svůj volný čas. Také usilují o to, aby jejich dítě

bylo pod dozorem dospělé osoby v době po školním vyučování. Z toho nám vyplývají následující funkce školních družin v péči o tyto děti, které jmenoval autor Hájek (2011): *Odpočinkové činnosti k odstranění únavy, rekreační činnosti k regeneraci sil, zájmové činnosti k rozvíjení osobnosti žáka, příprava na vyučování.*

Prostředí a klima školy

Je nám známo, že prostředí na nás velmi působí. Proto bychom se měli pozastavit i nad prostředím družiny, a hlavně nad klimatem třídy. Profesor Blahoslav Kraus (2008) nám ve své knize *Základy sociální pedagogiky* objasnil tyto pojmy. Jde podle něj o předměty a jevy, které jsou všude kolem nás. Toto prostředí nám vytváří podmínky pro náš život. Vedle hmotných předmětů nám naše prostředí zahrnuje i nezbytné vztahy. V prostředí družiny je důležité:

- jak působí prostory třídy na dítě,
- jak působí na vztahy mezi vrstevníky,
- jak působí na vztahy mezi dítětem a vychovatelem.

V publikaci „*Klima školy*“ od autorky Grecmanové (2012) můžeme rozlišit tři typy školního klimatu. Jsou rozděleny podle výchovných stylů: Autoritativní, Demokratické a Liberální klima. Klima třídy ve školní družině je panem profesorem Krausem definováno jako trvalejší emocionální a sociální naladění všech zúčastněných (Kraus, 2008).

Družina a její organizace

„Zákon č. 561/2004Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).“ (MŠMT, 2022)

„Prováděcím právním předpisem ke školskému zákonu č. 561/2004 Sb. pro oblast zájmového vzdělávání je vyhláška č. 74/2005 sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.“ (MŠMT, 2022)

„Vyhláška č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky (vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení), ve znění pozdějších předpisů, určující rozsah, formu a způsob vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a rozsah, formu, způsob a termíny předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky.“ (MŠMT, 2022)

Tyto zákony a vyhlášky nám vydalo MŠMT (2022). Nalezneme v nich řadu pokynů k realizaci zájmového vzdělávání a k organizaci školních družin. Ve školském zákoně nalezneme též důležité informace:

- Zájmové vzdělávání nemá své RVP, avšak školská zařízení (školní družina) musí mít své ŠVP.
- ŠVP pro zájmové vzdělávání napomáhá naplňovat cíle RVP pomocí průřezových témat (osobnostní a sociální výchovu, multikulturní, environmentální, etickou a mediální výchovu).
- Účastníci ŠD – zákonem daný počet, 30 dětí na jedno oddělení.
- Počet vychovatelů v jednom oddělení určuje ředitel školy.

„Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů“ (MŠMT, 2022), nám říká, že ve školních družinách se dětem věnují především kvalifikovaní pracovníci, mezi něž můžeme zařadit vychovatele, pedagogy volného času nebo učitele.

Vedení a režim družiny

Pracovníci školních družin mají za povinnost vést o průběhu školní družiny dokumentaci, zapisovat docházku žáků. V dokumentaci nesmí chybět ani rámcový týdenní plán zaměstnání a výchovná práce každého týdne. Vedle plánů se vede každodenní dokumentace plná zápisů o již splněných aktivitách a činnostech. Pro každé zařízení je důležitý vnitřní řád, který je třeba dodržovat. Vnitřní řád školní družiny zahrnuje mimo provozní dobu také informace o přihlášení dětí do školní družiny, zajištění ochrany a bezpečnosti žáků, spolupráci s rodiči a daný režim dne (Hájek, Pávková a kol., 2003).

Režim dne:

Školní družina funguje od ranních hodin. Nejčastěji od 6:30. Těsně před 8. hodinou děti odcházejí do svých tříd na výuku. Po vyučování se vrací zpět do družiny, kde mohou trávit svůj volný čas až do doby, než si je rodiče vyzvednou. Nejpozději tomu je do 17:00. Po obědě mají děti čas na odpočinek, do kterého můžeme zahrnout skupinové, hromadné i individuální činnosti. Většinou se jedná o klidnější hry, čtení, relaxační cvičení nebo poslech hudby. Po odpočinku je dětem nabídnuto několik zájmových kroužků. Pokud nemají chuť žádný kroužek navštěvovat, zůstávají ve

družině. Jelikož jsou pohybové aktivity nedílnou součástí denního režimu, je pro děti nejlepší možnost pobýt venku na čerstvém vzduchu. Můžeme dětem venku vymyslet různé pohybové hry, avšak je důležité myslet na jejich potřebu se spontánně pohybovat. Spontánní pohyb je důležitý především u dětí mladšího školního věku (Pávková, 2014).

2.2 Zájmový kroužek a zájmová činnost

Zájmová činnost pro žáky mladšího školního věku v ŠD je uskutečňována v době, která zbývá po odečtení času vymezeného na oběd, na vypracování úkolů na další vyučovací den, ale i na odpočinek, který má své opodstatnění po hodinách duševní práce, soustředěné pozornosti při výuce. Sklon k některým zájmovým aktivitám začíná už v dětství, v předškolním věku. Závisí především na rodině. Víme, že záleží na tom, jak se rodiče nebo prarodiče dětem věnují. Čím se baví a zaměstnávají ve volném čase jako celá rodina. Některé rodiny velmi důsledně vedou své ratolesti k zájmové činnosti. Tradičně se jedná o hudbu nebo sport (Hájek, Pávková a kol., 2003).

Později se přidává škola, která nabízí zájmovou činnost (kroužky) podle svých možností. Leckdy je nabídka velmi pestrá. Do zájmových kroužků, které organizuje škola, mohou naše děti docházet po skončení vyučování. Má-li škola dobré podmínky pro zájmovou činnost, má je i školní družina. Organizování zájmové činnosti ve školních družinách má však svoje specifika a omezení. Především je limitována dobou, kterou žáci v ŠD tráví. Také musí být velmi dobře organizačně promyšlena, pokud mají do kroužků chodit i žáci dalších oddělení ŠD. Problém nebývá v personálním obsazení, neboť vzdělání vychovatelů/ vychovatelek cele garantuje jejich schopnost vést různou zájmovou činnost nebo tu činnost, která je jejich vlastním koníčkem, úspěšně v zájmových kroužcích ŠD pro žáky mladšího školního věku. Členství v kroužcích není vázáno na zápis do ŠD. Tyto činnosti mohou být také poskytovány i „nedružinovým“ dětem (Hájek, Pávková a kol., 2003).

Nyní bychom si měli definovat tento druh volnočasové aktivity. Zájmová činnost je činnost, kterou si každý z nás vybírá dle svého zájmu. Zájem je osobní vlastností, která vyjadřuje vztah k jevům a předmětům. Vzbuzuje v nás také snahu po aktivních kontaktech s předmětem našeho zájmu a je vždy spojen se silnými citovými prožitky. Při zájmových činnostech naše aktivity záměrně rozvíjejí a uspokojují naše potřeby. Dle Jiřiny Pávkové (2014) tyto činnosti lze mnoha způsoby třídit:

- aktivní a receptivní;

- povrchní a hluboké;
- dlouhodobé a krátkodobé;
- žádoucí a nežádoucí;
- podle počtu účastníků – individuální, skupinové, hromadné;
- podle míry organizovanosti – organizované, spontánní;
- pravidelné a příležitostné.

Pravidelné zájmové činnosti

Mezi pravidelné zájmové činnosti řadíme například *kurz* (délka trvání kratší než 1 rok, osvojování si určitých vědomostí, např. vaření, PC), *oddíl* (zejména u tělovýchovných útvarů, má charakter kroužku, př. turistika), *klub* (volnější organizační struktura, př. knižní klub, filmový klub), *soubor* (směřuje k veřejnému vystoupení, více členů, než má kroužek, př. tanec, zpěv, divadlo), *kroužek* (malý zájmový útvar, zaměřený na vnitřní „já“ člena, např. čtenáři, rybáři, modeláři). Pod pojmem „zájmový kroužek“ si můžeme představit činnosti, které jsou uzpůsobeny našimi zájmy. Zájmový kroužek navštěvujeme v menším počtu členů (Hofbauer, 2004, Hájek a kol., 2011).

Druhy zájmových činností

Dle několika známých autorů Jiřiny Pávkové (2014), Bedřicha Hájka (2011) a Jiřího Němce (2002), kterých jsme si mohli v předchozích kapitolách všimnout, si zde vymezíme několik druhů zájmové činnosti:

a) Společenskovední činnost

- Sběratelství,
- seznámení se s historií,
- studium jazyků,
- lidové tradice,
- pěstování vztahu k vlasti,
- publicistická činnost.

b) Rukodělná činnost (prakticko-technické)

- Manuální činnost (práce s textilem, papírem, modelovací hmotou, přírodním materiálem),
- práce se stavebnicemi,

- pěstitelské práce,
- práce v kuchyni,
- modelářství.

c) Přírodovědně-ekologické činnosti

- Rozvoj kladného vztahu k přírodě,
- zahrádkaření,
- chovatelství (péče o zvířata),
- rybaření, včelařství,
- hvězdářství (návštěva planetária a hvězdáren).

d) Estetickov ýchovná činnost

- Hra na hudební nástroje,
- folklor,
- tanec a zpěv,
- divadlo,
- recitace, čtení, psaní literárních děl.

e) Tělov ýchova, turistika a sport

- Míčové hry,
- atletika, gymnastika,
- plavání,
- bruslení, lyžování,
- leze ctví,
- drobné pohybové hry,
- pěší turistika,
- návštěva sportovišť.

f) **Nově** se setkáváme se zájmy, jako je elektronika, práce s počítačem, kybernetika, robotika a v tělov ýchovné oblasti např. frisbee, aikido, lakros, squash.

Některé zájmové činnosti mohou být úspěšně vykonávány jen za pomoci a ve spolupráci se zájmovými organizacemi, sportovními organizacemi a kluby, s občanskými sdruženími. Jde o místo, kde se může činnost provozovat. Tato zařízení mají pro zájmovou činnost vhodné materiální zabezpečení, pomůcky a vybavení. Můžeme mezi ně zařadit Domy dětí a mládeže, Kulturní domy, školská zařízení, školní kluby, sportovní organizace (Sokol), různé spolky – zahrádkáři, hasiči nebo mládežnické organizace jako Skaut nebo Pionýr. V minulém století se v naší zemi

rozšířil skauting, na jehož popularizaci měl největší zásluhu český spisovatel Jaroslav Foglar. Tato organizace nesla název „Junák“. (Kraus, 2008)

Velmi důležitý předpoklad pro zájmovou činnost je kvalitní personální obsazení lidmi, kteří umějí pracovat s dětmi, umějí je motivovat, jsou sami zapálení pro konkrétní zájmovou činnost a dokážou zajistit bezpečnost a výslednou úspěšnost (Hájek a kol., 2011).

3 Náplň práce vychovatelů, vychovatelek ŠD

V poslední kapitole nahlédneme do práce vychovatelů. Definujeme si toto povolání. Popíšeme ve zkratce, jaký by měl vychovatel být, jeho dispozice a dovednosti. Blíže se zastavíme u náplně práce ve školní družině.

V této kapitole se taktéž dozvíme něco málo o různých dokumentech, které musí vychovatel vyplnit.

3.1 Předpoklady a požadavky na vychovatele

Pod pojmem vychovatel si můžeme představit člověka, který působí výchovně na jiné lidi, hlavně na děti a mládež. Buď vychovává jedince skrze jeho povolání (učitel, vychovatel v Dětském domově, profesionální trenér a další), anebo přejímá vychovatelskou roli vstupem do určité situace (stane se z něj rodič, založí nějaký zájmový kroužek nebo je dobrovolným trenérem), (Kolář a kol., 2012).

„Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů“ (MŠMT, 2022) Dle tohoto zákona zjišťujeme, že vychovatelem může být jakýkoliv člověk, který má ukončené střední vzdělání s maturitní zkouškou z pedagogických věd. V nejlepším případě ukončené střední vzdělání v oboru přípravy na vychovatele nebo v oboru pedagog volného času. Vychovateli ve školních družinách mohou být kromě družinového vychovatele také učitelé, pedagogové volného času nebo asistenti pedagoga (Bendl a kol., 2015).

Vedoucí vychovatelka

V čele kolektivu vychovatelů a vychovatelek školních družin můžeme najít i vedoucí vychovatelku, kterou jmenuje ředitel ZŠ a kterému se vedoucí vychovatelka zodpovídá za činnost ŠD. Vedoucí vychovatelka řeší pedagogicko-organizační opatření, dohlíží na dodržování vnitřního řádu a správného režimu ŠD, koordinuje činnost se školou a styk s rodiči, zodpovídá za vedení dokumentace. Svolává schůzky metodické komise ŠD, sleduje práci vychovatelek, hodnotí je a provádí hospitace. Uvádí také do praxe začínající vychovatele. V neposlední řadě podává řediteli návrhy na odměny vychovatelek školní družiny. Mimo jiné do její práce patří i starost o materiál potřebný pro činnost. Například to mohou být různé pomůcky a vybavení ŠD. Taktéž se stará o jejich obměnu a dokupování. Promýšlí prezentování činnosti ŠD na veřejnosti,

organizuje výstavky výtvarných prací, vystoupení žáků, soutěže i zábavné aktivity jako karnevaly nebo školní akademie (Hájek, Pávková a kol., 2003).

Osobnost vychovatele

Již jsme si definovali, kdo vše může být vychovatelem. Avšak je také důležité se pozastavit nad tím, jaký by takový člověk měl být.

A. Osobní dispozice

Pokud se chceme stát vychovatelem, měli bychom splňovat určité predispozice. V prvé řadě bychom měli mít kladný vztah k dětem, být empatičtí, umět naslouchat, přiměřeně a funkčně reagovat na různé každodenní situace. Také bychom měli mít mravní vědomí v souladu s uznávanými společenskými hodnotami, organizační schopnosti, příjemné vystupování a přirozenou autoritu. Správný vychovatel by měl umět své děti motivovat a navozovat zájem o různé činnosti, být komunikativní a srozumitelný. Bylo by vhodné, aby mluvil spisovným jazykem a ovládal umění interpretace. Vychovatel ve družině by měl disponovat dostačující fyzickou zdatností. Neboť je důležité, aby zvládal vycházky s dětmi nebo aby mu nečinily nějaké výrazné potíže pohybové aktivity s dětmi. Řada vychovatelů má určitý herecký talent, ovládá gesta a mimiku. Někteří bývají nadáni pozitivním naladěním a smyslem pro humor (Hájek, Pávková a kol., 2003).

Můžeme se setkat s vychovateli, kteří jsou více angažovanými pracovníky a s těmi, kteří naopak projevují méně aktivity. Angažovaný pracovník je ten, který se dokáže dětem rozdat. Dělá pro ně maximum a mnohdy až na svůj vlastní úkor. Naopak neangažovaný pracovník je zvyklý si pouze odpracovat svou pracovní povinnost, avšak nedbá tolik na motivaci a zaujetí (Kopřiva, 1997).

B. Dovednostní a vzdělanostní předpoklady

Povolání vychovatelky/vychovatele ŠD předpokládá minimálně středoškolské pedagogické vzdělání, vědomosti o věkových zvláštностech dětí mladšího školního věku z psychologie vývojové, speciální, sociální. Dále u vychovatelů vyžadujeme znalost pedagogických i speciálních pedagogických metod, znalost osnov, učebních plánů, znalost učiva i jeho metodiky pro žáky mladšího školního věku. Rovněž je nezbytné, aby vychovatelé měli právní vědomí, znalost bezpečnostních předpisů

a pravidel, znalost vnitřního řádu školy, školských zákonů a vyhlášek. Důležitým předpokladem je široká škála volnočasových aktivit, kterou našim dětem mohou vychovatelé nabídnout, která se stále rozšiřuje. Měli by mít povědomí o metodice vedení zájmových kroužků ŠD, umět motivovat a podněcovat k nim děti a rozvíjet jejich talent (Hájek, Pávková a kol., 2003).

C. Další vzdělávání

Autoři Hájek, Pávková a kol. (2003) tvrdí, že práce ve školní družině a vedení zájmové činnosti vyžaduje celoživotní vzdělávání vychovatelů a zvyšování jejich odborné připravenosti, osobní vyzrálост a entuziasmus. Řada našich vychovatelů se dál osobně dovzdělává v různých oblastech:

- znalost obecné metodiky zájmové činnosti,
- uspokojování zájmu dětí jako prostředek psychohygieny, socializace, výcvik komunikativních dovedností, formy veřejné prezentace,
- znalost důležitých právních dokumentů a bezpečnostních předpisů,
- vedení dokumentace,
- elementární psychologické poradenství.

D. Míra povinností výchovné práce

„Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků“ (MŠMT, 2022) stanoví pro vychovatele/vychovatelky ŠD míru **přímé** výchovné činnosti (28–30 hodin týdně). Pod touto přímou pedagogickou (výchovnou) činností si můžeme představit výchovně vzdělávací práci od převzetí dítěte do jeho odchodu domů, včetně činnosti spojené se stravováním. Rovněž se v publikaci od autorů Hájka, Pávkové a kol. (2003) dozvíme, že vedle přímé činnosti se nachází také nepřímá výchovná činnost.

Nepřímá výchovná činnost do splnění 40,5 hodiny týdně zahrnuje:

- přípravu na výchovnou činnost,
- tvorbu plánů,
- vedení dokumentace,
- péči o svěřený materiál,
- účast na poradách, školeních, třídních schůzkách,

- kontakt s rodiči,
- vedení administrativy.

3.2 Náplň práce (specifika)

V této podkapitole si objasníme práci družinářů a družinářek. Již z předchozí kapitoly víme, že vychovatelé školních družin musí vyplňovat různé dokumentace. Jde například o evidenci žáků. Do evidence zahrnujeme zápisový lístek o nástupu do školní družiny a diagnostiku (zdravotní způsobilost, vývoj dítěte či jiné osobní údaje). Dále je potřeba vyplňovat řadu dokumentů, mezi něž řadíme docházkový sešit, knihu úrazů, pedagogickou dokumentaci (*přehled výchovně-vzdělávací práce*) a k ní se vyplňuje i týdenní plán a zvláště dokumentace o činnostech zájmových útvarů (Hájek a kol., 2011).

Týdenní plán

V příloze č. 1 můžeme nahlédnout do týdenního plánu, který autorka této práce vypracovávala po čas její praxe ve družině. Týdenní plán vyplňuje každý vychovatel družiny, avšak každá škola má tento plán a jeho vizualizaci odlišnou. V RVP jsou uvedeny kompetence žáků, které musí být v týdenním plánu obsaženy. Jsou to tyto kompetence: *Kompetence k učení a řešení problémů, komunikativní, občanské, sociální a interpersonální kompetence a kompetence k trávení volného času.*

Na našem konkrétním týdenním plánu jsou zobrazeny značky, které značí konkrétní druhy činností:

OČ – poslechové činnosti, stolní hry, relaxace, volné kreslení.

RČ – výtvarné, praktické, pohybové a hudební činnosti, pobyt venku.

PNV – domácí úkoly, didaktické hry, hádanky, křížovky, vyprávění, tematické vycházky – zdroj ŠVP (Josefa Ressler, 2022).

Pedagogická dokumentace

Do ní vyplňujeme konkrétní obsah a všechny formy činností, jako je třeba kolektivní práce, vycházka do přírody, četba z konkrétní knihy a jiné. Naopak do dokumentace nezapisujeme činnosti, které se opakují (oběd, převlékání, úklid nebo hygiena). Dokumentace bývá předepsaná. Vyžaduje však veškeré zápisy o oddělení ŠD, činnostech s výchovnou skupinou, zájmovým kroužkem, avšak nikoli o činnosti

vychovatele (například návštěva lékaře nebo nákup materiálu). Jestliže budeme vyplňovat takovou dokumentaci, nesmíme do ní psát obyčejnou tužkou. Pokud se v zápisu zmýlíme, tak jej přeškrtneme a zápis napíšeme znovu a správně (Hájek a kol., 2011).

Motivace k volnočasovým aktivitám

Již jsme se v práci dostali skrz témata „Volný čas“, „Školní družina“ a „Kdo je vychovatelem?“. Už víme, že vychovatelé školních družin se starají i o smysluplné trávení volného času. Jejich náplň práce ve školní družině je i plánování a vymyšlení volnočasových aktivit pro své děti. Avšak je velmi důležitá motivace k práci.

Vychovatel se snaží odpovědět na otázku dětí: „Proč zrovna tuto činnost mám udělat?“. Správná motivace ukáže dítěti cestu k uspokojení potřeb. Motivací se vychovatel snaží dosáhnout předem daného výsledku. Aktivitu si u dětí nemůžeme vynucovat, avšak motivací ji vyvoláme. Z hlediska zájmových aktivit dětí musí vychovatel při motivování přihlížet také na stav dítěte, na jeho osobní vlastnosti a povahu. Motivace aktivuje, reguluje a posiluje cestu dítěte k dosažení cíle (Hájek a kol., 2011).

V dnešní době nám přibývá více dětí s výchovnými problémy. Je proto náročnější tyto děti motivovat k práci. Většina aktivit ve družině se zakládá na dobrovolnosti účastníků. S tímto je úzce spjata dětská nekázeň. Děti berou dobrovolnost jako něco, co dělat nemusí. Často se na dobrovolnost odvolávají a následně při ní mohou narušovat chod aktivity těm, co ji provozují. Vychovatel na rozdíl od klasického školního vyučování může v takovéto situaci změnit aktivitu, styl výchovy nebo to, jak s dětmi komunikuje (Bendl a kol., 2015).

Fáze motivování v ŠD:

Hájek, Pávková a kol. (2003) nám objasnili pět fází motivování:

- 1) smysluplné oživení zážitků,
- 2) povídání dětí o svých zkušenostech v dané situaci a povídání o svých zážitcích,
- 3) navozování potřeb, vypořádávání se s danou situací, které činnosti vykonávat a jak je ztvárnit,
- 4) vlastní prováděná činnost s doprovodem vychovatelčiny motivace,
- 5) evaluace (zhodnocení, sebereflexe, zpětná vazba).

4 Výzkumné šetření

Výzkumné šetření se zaměřuje na téma vedení zájmových kroužků vychovateli školních družin z pohledu již zmíněných vychovatelů. Výzkum se zabývá nejen jejich pohledem na výběr zájmové činnosti dětí mladšího školního věku, ale také na motivaci, kterou vychovatelé při této činnosti používají.

Výzkumné šetření bylo provedeno formou kvalitativní strategie za pomoci polostrukturovaného rozhovoru s vychovateli školních družin Pardubického kraje.

V následujících podkapitolách máme uvedena teoretická východiska tohoto šetření, cíle výzkumu, výzkumné otázky a vědecko-výzkumný problém, který byl zkoumán. Nahlédneme zde i do podkapitol, které se zaměřují na metodiku výzkumného šetření, sběr dat, analýzu a interpretaci. V závěru této kapitoly nalezneme shrnutí celého výzkumného šetření.

4.1 Teoretická východiska výzkumného šetření

Z předchozí teoretické části nám vyplývá několik základních poznatků, které tvoří teoretická východiska výzkumného šetření.

V první kapitole jsme nahlédli do sféry volného času a mimoškolní výchovy. Němec (2002) poukázal na význam této výchovy v oblasti výchovného působení. Dle jeho názoru nám tato výchova pomáhá například formovat zájmy nebo trávit vhodně náš volný čas.

Druhá kapitola, která je zaměřena na zájmové kroužky dětí mladšího školního věku upozorňuje na skutečnost, že závisí především na rodině. To, jak se dětem jejich rodiče věnují a zaměstnávají ve svém společném volném čase. Dozvídáme se od autorů Hájka, Pávkové a kol. (2003), že některé rodiny vedou své ratolesti velmi důsledně k zájmové činnosti. Zde nám tedy vplynula otázka: „Do jaké míry zasahují rodiče při výběru zájmové činnosti?“.

Poslední kapitola byla věnována vychovatelům školních družin. Tato kapitola se nese v duchu objasnění osobnosti vychovatele, jeho dovedností nebo samotné náplně práce ve školní družině.

Z teoretických poznatků se nám nabízí například i otázka: „Podle čeho si děti mladšího školního věku vybírají zájmový kroužek?“.

4.2 Cíle výzkumu, výzkumné otázky a vědecko-výzkumný problém

Hlavním cílem výzkumného šetření v této práci bylo analyzovat motivaci a faktory při volbě zájmové činnosti u dětí mladšího školního věku při školách. Výzkumným problémem bylo zjistit, jaké faktory vnímají vychovatelé školních družin jako podstatné při výběru zájmové činnosti. Hlavní výzkumná otázka zní: Jaké faktory vnímají vychovatelé školních družin jako podstatné při výběru zájmové činnosti? Dílčí výzkumné otázky:

1. Podle čeho si děti vybírají zájmovou činnost ve družině?
2. Co děti motivuje k výběru zájmové činnosti ve školní družině?
3. Jaké jsou limity a omezení při tvorbě zájmových činností v kroužcích?
4. Jaké prostředí vyžaduje realizace zájmové činnosti?

4.3 Metodika výzkumného šetření

Pro výzkumné šetření byla zvolena kvalitativní metoda za pomoci polostrukturovaného rozhovoru. Tato metoda byla zvolena vzhledem k tomu, že při rozhovoru je možno se dotazovaných informantů doptat na další možné otázky. V průběhu výzkumného šetření se můžeme několikrát vrátit k informantovi pro nové informace do té doby, dokud nás jejich odpovědi přibližují k novým poznatkům (Švaříček, Šed'ová a kol., 2014).

Dle autora Dismana (1998) je kvalitativní výzkumné šetření nenumerickým šetřením. Pod tímto označením si můžeme představit fakt, že kvalitativní šetření není založeno na nějakém množství znázorněném čísly. V tomto šetření se pracuje se slovy (Švaříček, Šed'ová a kol., 2014).

Polostrukturovaný rozhovor

Do kvalitativního šetření můžeme zahrnout řadu metod sběru dat. Mezi ty nejpoužívanější řadíme pozorování a rozhovor. V tomto šetření byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Zde se držíme předem připravených otázek, avšak je možné v průběhu rozhovoru položit doplňující otázky, které nás mohou více přiblížit k dostačujícím odpovědím. K rozhovoru je za potřebí klidné a tiché prostředí, kde můžeme být s informantem sami. Ideálně jde tedy například o kabinet. Dále je zapotřebí

vyhradit si na samotný rozhovor čas a nikam při kladení otázek nespěchat. Jde také o to, vzbudit v informantovi důvěru a domluvit se předem na anonymnosti (Gavora, 2000).

Otevřené kódování

Kódování je proces, který pomáhá nasbíraná data z rozhovorů otevřít. „*Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.*“ (Švaříček, Šed'ová a kol., 2014, str. 211).

Vzorek informantů

Pro výzkumné šetření jsem si záměrně vybrala informanty z různých škol Pardubického kraje. Polostrukturovaný rozhovor byl proveden s celkem 5 informanty. Jednalo se pouze o ženy, a to přímo o vedoucí vychovatelky z družin základních škol, tedy osoby, které mají povědomí o tomto zkoumaném tématu. Pro přehlednost jsem pro informanty (vychovatelky dále jen V) zvolila pracovní pojmenování formou: V1, V2, V3, V4 a V5.

V1: Vedoucí vychovatelka z klasické státní základní školy, která je umístěna u lesa, takže má družina velké možnosti pobytu venku.

V2: Vedoucí vychovatelka ze státní základní školy, která je známá svou velikostí a kapacitou žáků ve škole a také ve družině.

V3: Vedoucí vychovatelka je z pavilónové státní základní školy, kde mají děti přírodní areál k možnosti pobytu na vzduchu nejen ve družině, ale i o přestávkách.

V4: Vedoucí vychovatelka je z Montessori základní školy, která nás seznámila s jejich stylem výchovy a práci s dětmi.

V5: Vedoucí vychovatelka ze soukromé základní školy, kde je výhoda menšího počtu dětí na dané oddělení ve družině.

4.4 Sběr dat

Data byla získána z polostrukturovaných rozhovorů, které byly určeny vychovatelům školních družin z Pardubického kraje. Část rozhovorů probíhala s dotazovanými v soukromí, které nic nenarušovalo. Z důvodu koronavirové situace se

druhá část rozhovorů uskutečnila písemnou formou, zasláním otázek a jejich písemném vyhotovení. Pokud se po přečtení zaslaných odpovědí našly nějaké další otázky, bylo možno je následně telefonicky vyřešit. Průběh rozhovorů byl nahráván na mobilní telefon a poté byly odpovědi informantů přepsány do textové podoby. Po přepisu doslovných odpovědí byla data kódována a zařazena do kategorií.

4.5 Analýza a interpretace získaných dat

V této podkapitole nacházíme rozepsané 4 hlavní kategorie a jejich kódy. Kategorie se prolínají s výzkumnými otázkami.

1. KATEGORIE: Faktory výběru zájmové činnosti

Kódy:

- jedinec,
- vrstevníci,
- rodiče,
- rozmanitost,
- vychovatel.

2. KATEGORIE: Motivace výběru

Kódy:

- zajímavost,
- členové kroužků,
- vedoucí kroužků.

3. KATEGORIE: Program

Kódy:

- limity a omezení,
- přizpůsobivost,
- vztahy.

4. KATEGORIE: Prostředí

Kódy:

- vybavení,
- prostory,
- finance.

1. Kategorie: Faktory výběru zájmové činnosti

První kategorie zahrnuje kódy: *jedinec*, *vrstevníci*, *rodiče*, *rozmanitost*, *vychovatel*. Tyto kódy nás upozorňují na to, kdo nebo co všechno působí na dítě mladšího školního věku při výběru zájmové činnosti.

V úvodní části rozhovorů se měli informanti zamyslet nad tím, co děti ovlivňuje při výběru zájmové činnosti. Faktory, které byly zjištěny z rozhovorů, korespondují s přiřazenými kódy.

Kód – jedinec

Zde se dozvídáme z výpovědí informantů, že se snaží dávat prostor samostatnému rozhodnutí dětí při jejich volbě zájmového kroužku.

V1 je toho názoru, že: „...*jde hlavně o zájem dítěte.*“

V3 je shodného názoru: „*Určitě je důležité, aby si dítě vybralo dítě kroužek sám podle vlastního zájmu.*“

V4 popisuje: „*V naší škole se snažíme o samostatný rozvoj dítěte a jeho rozhodování. Proto si myslím, že rodiče konkrétně na naší škole dětem do výběru moc nemluví. Klademe důraz na to, aby si dítě vybralo kroužek samo. Aby si samo rozhodlo, co chce a nechce dělat.*“

Osobně se ztotožňuji s vychovateli a jejich výpověďmi. Je důležité, aby se dítě samo rozhodovalo o tom, jak chce naplňovat svůj volný čas.

Kód – vrstevníci

Vrstevnická skupina má na dítě obecně velký vliv. U dětí mladšího školního věku je tato skupina hned po rodině ta nejdůležitější, s níž se jedinec ztotožňuje. Dítě se snadno nechá ovlivnit svým kamarádem. Toto tvrzení vyplývá z výpovědi V2: „*V první řadě jsou to kamarádi, ti na výběr kroužku mají velký vliv. Děti často chtějí chodit na kroužek, na který chodí kamarád.*“ a výpovědi informanta V3: „*Většina dětí si vybírá kroužek společně s kamarádem.*“

V1 se z části své výpovědi shoduje z ostatními: „*Řekla bych, že hodně dětí ovlivní to, kdo se na daný kroužek přihlásí, zda na kroužek půjde kamarád/spolužák, je větší pravděpodobnost, že jiný žák se také přihlásí.*“ Avšak dále dodává, že pokud vrstevník není jeho kamarád nebo spolu nevycházejí, tak dochází k opačnému efektu. V1: „*Druhá věc je, že když se na kroužek přihlásí někdo, koho žák nemá rád nebo s ním nevychází,*

může to znamenat určitý faktor, kvůli kterému se dítě na kroužek nepřihlásí, i když by opravdu chtělo.“

Kód – rodiče

Z rozhovorů bylo patrné, že rodiče mají váhu v rozhodnutí o tom, jaký kroužek bude jejich dítě vykonávat. Většina dotazovaných uvedla, že rodiče mají také slovo při výběru kroužku, avšak ne to hlavní.

V1 tvrdí: „Avšak i rodiče mají své slovo při výběru zájmové činnosti. Nebyla jsem svědkem, že by rodič dítě do něčeho nutil.“

V3 uvádí: „U nás je výběr kroužků ovlivněn rodiči tak napůl.“

V5 říká: „Rodiče většinou výběr neovlivňují.“

Myslím si, že jsou ve společnosti dva typy rodičů, kteří mají zájem o to, jaké kroužky jejich dítě navštěvuje. Jedni staví do popředí zájmy dítěte a druzí hledí na své vlastní zájmy při výběru zájmového kroužku. Toto mé tvrzení dokládají výpovědi *V1* a *V2*.

V1 popsal situaci, kdy šlo o výběr zájmového kroužku rodičem: „...šlo o chlapce, který měl nadváhu a špatně se pohyboval, ani se vlastně pohybovat nechtěl a bylo jasné, že si sportovní kroužek určitě sám nevybral. Rodiče chtěli, aby se jejich dítě aspoň nějak trochu hýbalo, a tak musel na tento kroužek chodit. Tedy, že kroužek dítěti vybral rodič bez jeho zájmu.“

V2 tvrdí: „...rodiče vybírají kroužek svému dítěti podle toho, na co má vlohy nebo v čem chtějí, aby se dítě zlepšilo.“

Najdou se mezi rodiči i tací, kteří chtějí dopřát svému dítěti jakýkoliv kroužek, který si sám vybere, ale z důvodu nedostatečných financí si jej nemohou dovolit. Toto popisuje *V2*: „Také bych viděla finance rodičů jako další činitel, který na výběr působí. Třeba oblíbený kroužek plavání je zpoplatněn a né každý si ho může dovolit.“

Kód – rozmanitost

Rozmanitost kroužků můžeme zařadit také mezi faktory, které nám určují výběr kroužku u dětí mladšího školního věku.

V3 hodnotí množství kroužků takto: „Na naší škole je velká nabídka kroužků, každý si najde pro sebe ten pravý (dle zájmu).“

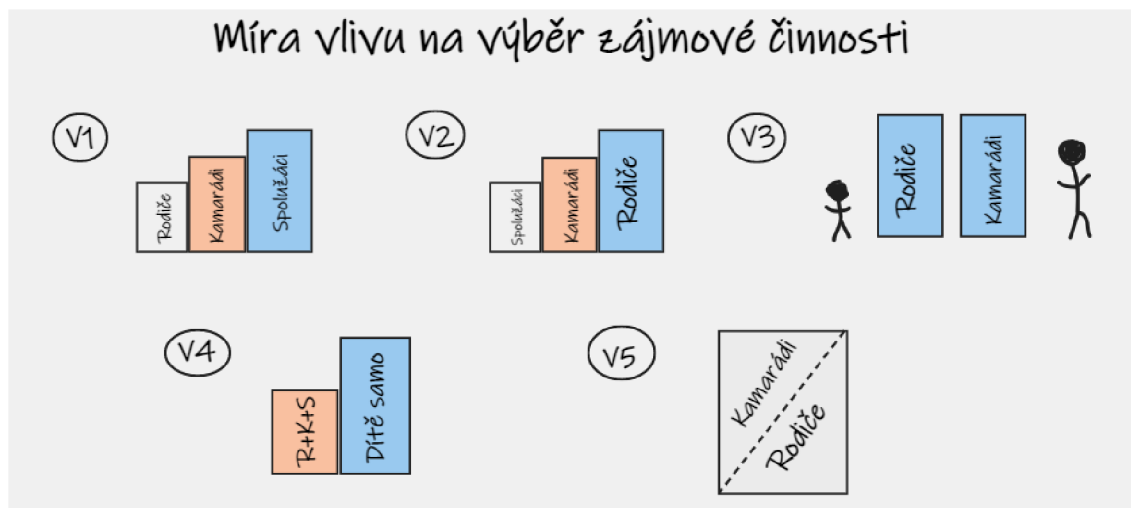
V5 se shoduje s předchozím vychovatelem: „*Množství a rozmanitost kroužků vyhovuje jim i dětem. Každý si zde najde to své.*”

Z jejich výpovědí si můžeme všimnout faktu, že v jejich školách je množství kroužků dostatečné, a proto mají děti větší šanci si najít kroužek, který by je bavil. Množství nemusí být vždy bráno jen pozitivně. V2 říká: „*Činitel může být i doba, kdy se kroužek koná. Některé děti mají více kroužků v jeden čas, proto si musí vybrat jeden.*” Zde je patrné, že pokud se dětem zalíbí více kroužků najednou, mohou si z časových důvodů vybrat jen některý.

Kód – vychovatelé

Posledním faktorem výběru zájmového kroužku může být sám vychovatel. V1 ve své výpovědi uvádí: „*Také jsem vypožorovala, že jde i o oblíbenost vychovatele, který kroužek vede.*“ Osobnost vychovatele nebo vedoucího kroužku je podle mě důležitá. Myslím si, že to může také rozhodnout o výběru. V souvislosti s vychovateli jsem se ptala i na to, jestli zájmový kroužek vede nějaký externista. Z výpovědí vyplývá, že většina externistů zasahuje do oblasti sportu. V1: „*Externistu máme jen jednoho, a to trenéra basketbalu.*“

Míra vlivu na výběr zájmové činnosti

Obrázek 1 Míra vlivu na výběr zájmové činnosti

(zdroj: vlastní tvorba)

V průběhu rozhovoru měli informanti za úkol rozdělit dle vlivu tři činitele, kteří ovlivňují výběr jedince. V obrázku výše jsou vyobrazeny jejich odpovědi. U V1 mě překvapilo, že na první příčku umístil spolužáky: „*Na prvním místě to jsou hlavně*

spolužáci, kteří taktéž navštěvují školní družinu...“ Dle mého názoru je rozdíl mezi obyčejným spolužákem a kamarádem, ke kterému má dítě mnohdy osobnější vztah. V2 zařadil na první místo rodiče. Zde je to jasné proč tak zvolil pořadí, neboť uvedl, že: *„Výběr je hlavně ovlivněn rodiči...“* V3 a V5 se shodují v první příčce. Dosadili na první místo rodiče a kamarády. Avšak V3 rozlišuje věk dítěte: *“U malých dětí na výběru kroužku mají větší vliv rodiče, u starších zájem o kroužek, kamarádi.”* V4 je toho názoru, že výběr je ovlivněn všemi činiteli: *„Myslím si, že všechny tři aspekty mají vliv na výběr. Jak už jsem jednou řikala, snažíme se, aby si dítě vybralo samo, podle své vůle.”* Vzhledem k tomu, že Montessori výchova se zaměřuje především na samostatnost jedince, tak zde navíc informant zařadil na první příčku dítě samotné.

2. Kategorie: Motivace výběru

Tato kategorie zahrnuje kódy: zajímavost, členové kroužků, vedoucí kroužků.

Kód – zajímavost

Z výpovědí informantů lze usoudit, že k výběru zájmového kroužku děti může motivovat kroužek samotný. Motivace ke kroužku může mít řadu podob: náplň daného kroužku, zájem o něco nového, zkrátka je baví nebo je kroužek sám o sobě zajímavý.

V1 říká: *„Hodně dětí má hlavně zájem o to, něco se naučit.”*

V2 uvádí: *„Určitě je může motivovat, kdo vede kroužek nebo jak je ten kroužek atraktivní.”*

V3 uvádí: *„Samotná náplň kroužku může děti motivovat.”*

V4 tvrdí: *„... prostě je ten kroužek zajímavý, baví je.”*

V5 popisuje: *„Při sportovním kroužku je to pak třeba sport, který dítě baví, chtějí se v něm zlepšit.”*

V souvislosti na výpověď V5 bych chtěla podotknout, že je důležité děti podporovat v aktivitách, které je baví a posilovat jejich zlepšování.

Kód – členové kroužků

Motivací k účasti zájmového kroužku jsou mnohdy i členové, kteří do kroužku docházejí. Většinou se jedná o kamaráda, který se tam společně s jedincem přihlásí.

Toto nám vyplývá z výpovědí tří informantů. V4 uvádí: „...*Většinou i to, že tam jde i jinej kamarád.*“ Shoduje se i V5: „...*chodí tam jejich oblíbený kamarád.*“

Kód – vedoucí kroužků

Dovolila bych si tvrdit, že vedoucí kroužku by měl umět správně namotivovat děti k tomu, aby se na kroužek nejen přihlásily, ale aby se do něj těšily a chodily rády. Výpovědi poukazují opět na osobnost toho, kdo kroužek vede. V2 je názoru, že: „*Určitě je může motivovat, kdo vede kroužek.*“ V5 tvrdí: „*Mají tam oblíbeného vychovatele...*“

Jak už jsem zde zmiňovala, myslím si, že by vedoucí kroužku měl umět správně motivovat své děti. Informantům byla položena otázka ohledně toho, jakou používají motivaci při zájmovém kroužku. Nejvíce děti motivují výslednou prací, kterou prezentují. Může se jednat o nějakou výstavu, soutěž nebo reprezentaci školy. V1 popisuje: „*Když bych to měla rozdělit do určitých skupin, tak je to tak, že na kroužky jako jsou bubny, zpěv, dramatický kroužek a aerobic používáme jako hlavní motivaci VYSTOUPENÍ. Na basketbal a florbal máme jako motivaci nějaký TURNAJ. A u výtvarky, dovedných rukou a keramiky postačí jako motivace fakt, že výrobky budou ve škole vystaveny anebo, že si výrobky mohou vzít domů a pochlubit se tam.*“ V2 říká: „*Motivujeme soutěžemi. Děti hodně motivuje fakt, že o něco budou soutěžit. Nebo to, že do soutěže vůbec můžou jít. Můžou ukázat svůj výrobek ostatním.*“ V5 tvrdí: „*Ty starší dokážeme namotivovat tím, že jejich výsledek bude reprezentovat školu.*“

V4 a V5 se svěřili s tím, že používají motivaci na úvod. Pod tím si můžeme představit pohádku nebo krátký příběh. V4 říká: „*Nejčastěji používáme před aktivitou krátký motivační příběh.*“ V5 tvrdí: „*Před každou aktivitou se snažíme děti vhodně namotivovat. U menších dětí je důležité zasadit jim motivaci do příběhů do pohádky.*“ Myslím si, že jakákoliv správně zvolená motivace by neměla na každé hodině kroužku chybět.

3. Kategorie: Program

V této kategorii nalezneme kódy: limity a omezení, přízpůsobivost, vztahy.

Kód – limity a omezení

Tento první kód popisuje limity a omezení, se kterými se můžeme setkat při tvorbě programu v zájmovém kroužku.

V1 popisuje situaci: „Často děti nestihnou třeba dodělat nějaký svůj výrobek a chtěly by na něm dál pracovat. Nebo nestihnou dohrát nějakou oblíbenou hru. Jako další limit vnímám počet zúčastněných dětí. Tomu se pak musí přizpůsobit hry (rozdělení do skupin – vyrovnat počty) nebo se stane, že se nepřihlásí minimální počet dětí a kroužek se tedy nemůže otevřít. Někdy je i problém s prostory. Ale v jarních a letních dnech můžeme využívat dvůr nebo právě les, který máme v těsné blízkosti školy.”

V2 říká: „Nedostatek prostoru například keramická dílna je malá. Jelikož je plavání nejoblíbenější kroužek, tady vidím jako problém kapacitu. Pokud chcete zvládnout náročnější práci, musí být menší počet dětí. A dál vidím omezení ve stránce materiální. U nás se kroužky neplatí, jsou v rámci provozu ŠD.”

V4 tvrdí: „Velkým omezením je čas a možnost dětí se ještě soustředit na řízenou činnost.”

V5 říká: „Jako omezení by mohly být malé prostory. Kroužek dovedných rukou je uskutečněn ve třídě, která na to není speciálně určena.”

Informanti vnímají jako velký limit čas. Řada z nich uvádí, že často nestihnou s dětmi po celou náplň hodiny kroužku stihnout danou činnost. Můžeme z tohoto vyzorovat, že se tak stává v kroužcích, které jsou zaměřené na rukodílné činnosti. Druhým důležitým omezením, které bych vyzdvihla, je počet účastníků v kroužku. Vidím zde mínus v tom, že pokud se nachází v kroužku více dětí, není možné, aby se vedoucí kroužku věnoval všem dětem stejně a aby zvládl celou organizaci.

Kód – přizpůsobivost

Tento kód navazuje na předchozí text, ve kterém jsme mohli vidět, že velký počet dětí může narušit organizaci. Proto si myslím, že je při tvorbě programu a jeho uskutečnění přizpůsobit jej všem účastníkům. V této části rozhovoru byl kladen důraz na děti s etopedickými problémy. Otázky se nesly v duchu přizpůsobování programu těmto dětem. U informantů 2 a 4 bylo zjištěno, že děti s etopedickými problémy navštěvují jejich kroužky. Tito vychovatelé se snaží přizpůsobit počet dětí ve skupině, aby program mohl probíhat standardně. V2 říká: „Ano. Můžeme přizpůsobit program i těmto dětem, protože je menší počet dětí ve skupině.” V4 se shoduje: „Ano, snažíme se mít kroužky po menším počtu dětí, abychom všem mohli věnovat dostatečnou pozornost.”

Ostatní vychovatelé odpověděli podobně: V1 říká: „*Ano, snažíme se o to dát jim hodně prostoru, příležitosti a možnosti.*” V3 uvádí: „*Ano takové děti kroužky navštěvují. Snažíme se jim dávat větší pozornost a měnit častěji aktivity.*” V5 tvrdí: „*Víme, jak s dětmi pracovat, a to se odráží i v přizpůsobování činnosti.*“

Nabízí se zde otázka, jestli děti bez problémů nějak výrazně ovlivňují chování dětí s problémy. V1 popisuje: „*Děti s nějakými výchovnými problémy potřebují více pozornosti než děti bez nich. Děti s poruchami se snaží, co nejvíce splynout s dětmi bez nějakých problémů.*” V2 vnímá ovlivnění kladně: „*Ano. Děti si vzájemně pomáhají a povzbuzují se, že činnost zvládnou. U nás tolik dětí s etopedickými problémy nejsou v kroužcích.*” V3 toto ovlivňování hodnotí také kladně: „*Děti bez etopedických problémů pozitivně působí a ovlivňují děti s výchovnými obtížemi. Problémové děti občas zlobí, ale nechtějí zas tak moc vybočovat z kolektivu. Většinou je aktivity v zájmové činnosti baví, a tak jsou tam klidnější.*”

Kód – vztahy

Vztahy jsou nedílnou součástí každého zájmového kroužku, a proto si myslím, že pozitivní vztahy ve skupině pomáhají k realizaci a průběhu programu. Většina informantů se taktéž shoduje v tom, že jsou vztahy mezi členy důležité. V1 říká: „*Podle mě jsou vztahy mezi dětmi i mezi dítětem a vychovatelem, kteří jsou nedílnou součástí zájmové činnosti, velmi důležité.*” V2 tvrdí: „*Určitě vnímám vztahy jako důležité, a to nejen v zájmové činnosti.*” V4 uvádí: „*Vztahy jsou obecně důležité. Snažíme se je při zájmové činnosti podporovat.*”

Nejvíce mě překvapil vychovatel, který tvrdí, že nevnímá vztahy mezi dětmi jako důležité. Dokážu si to vysvětlit jen možností, že ve spojitosti s odpovědí myslel na konkrétní zájmový kroužek, který je spíše individuálního rázu. V3 tvrdí: „*Převážně nevnímám vztahy mezi dětmi jako důležité. Na kroužky chodí hodně introvertních dětí, které rády pracují samy za sebe a o ostatní se moc nezajímají. Důležitější je pro mě, jaký mají vztah děti k vychovateli. Tam to podle mě musí prostě fungovat.*”

4. Kategorie – Prostředí

V této kategorii nalezneme kódy: vybavení, prostory, finance. Dle profesora Krause (2008) z teoretické části víme, že je prostředí pro člověka velmi důležité. Proto by

tato kategorie dle mého názoru neměla chybět ani zde. Je důležité, aby při zájmové činnosti bylo prostředí řádně uzpůsobeno jejímu konání.

Kód – vybavení

Informanti se shodují v dostatečnosti vybavení, které je jim poskytováno k zájmové činnosti.

V1 popisuje: „*Vybavení máme ve družině myslím dostačující, a když něco dojde nebo zkrátka není, není problém to do nějaké míry zařídit.*“

V3 říká: „*Využíváme k činnosti veškeré vybavení školy a je nám dostačující.*“

V4 říká: „*Vybavení je u nás dostačující...*“

Kód – prostory

Vybavení je sice dostačující, ale většina vychovatelů se přiznává, že prostory k zájmové činnosti už jim tak moc nevyhovují.

V1 se svěřuje: „*...ale s prostory už to tak lehké není. Mít více prostoru by se nám hodilo. Jinak myslím, že prostředí máme moc hezké. A to jak přímo ve družině nebo v tělocvičně, tak i kolem školy les, dopravní hřiště.*“

V4 se také svěřuje s problémem: „*...ale prostory jsou dostupné jak kdy, podle možnosti. Také podle naplnění daného kroužku a kapacity třídy například.*“

Kód – finance

Aby bylo dostačující vybavení nebo prostory, je třeba i dostatek financí. V rámci družiny a jejich zájmových kroužků, financuje škola většinou veškeré náklady. Jediné, za co si děti připlácejí, jsou menší pomůcky, mezi něž dle výpovědi můžeme zařadit i keramickou hlínu. V2 říká: „*Většinou všechno financuje škola. Co platí rodiče dětem, tak to je akorát keramická hlína.*“ V4 uvádí: „*Na kroužky máme speciální finance od školy. Rodiče tedy nic nemusí dětem zajišťovat takhle zvlášť na kroužek.*“ V5 tvrdí: „*Zájmovou činnost financuje škola, někdy si přinesou vybavení děti samy. Je to jak kdy a také o jaký kroužek a vybavení se jedná.*“

Ve dvou výpovědích se objevuje fakt, že vybavení je financováno školou, avšak z poplatku za daný kroužek. Nebo je vybavení zcela hrazeno školou, ale spotřební materiál (například na tvoření) je financován rodiči, kteří zaplatí příspěvek. V3 říká: „*Vybavení poskytuje a financuje škola. Někdy spotřební materiál spolufinancují rodiče formou příspěvku na kroužek.*“ V1 tvrdí: „*Vlastě by se dalo říct, že vybavení poskytne*

dětem škola, ale za peníze, které rodiče zaplatí za daný kroužek. Ale nefunguje to určitě tak, že by si pomůcky musely děti zajistit samy.”

4.6 Shrnutí výzkumného šetření

V této kapitole nalezneme shrnutí celého výzkumného šetření, pro které jsem si vybrala kvalitativní metodu s polostrukturovaným rozhovorem. Odpovědi informantů na dané a doplňující otázky mi pomohly poodhalit zkoumanou problematiku a více jí porozumět. Jsou zde vypsány odpovědi na dílčí otázky. Každá otázka se váže k jedné kategorii s náležitými kódy.

První dílčí otázka se zaměřuje na to: Podle čeho si děti vybírají zájmovou činnost ve družině? K této otázce se váže kategorie „Faktory výběru zájmové činnosti“. Z výpovědí informantů je patrné, že děti si mohou zájmové kroužky vybírat podle sebe. V některých družinách kladou důraz na samostatnost jedince, a tak je k samostatnému výběru povzbuzují. Dítě si sice samo může říct, na jaký kroužek by rádo chodilo, avšak dle informantů se jejich rodiče o zájmovou činnost svých dětí zajímají. Z výpovědí jedné vychovatelky vyplynulo, že se i mezi rodiči najdou tací, kteří vybírají kroužky dětem na základě vlastního zájmu a přesvědčení, co je pro dítě dobré. Myslím si, že výběr dle rodiče není tou správnou cestou. Podle mě by každý rodič měl vyslechnout přání svého dítěte a následně s ním probrat, proč by na kroužek mohl chodit nebo naopak. Netrvat na sportovních kroužcích, když dítě je nadšeno z umění. Z rozhovorů vyplynulo, že nejen rodiče mají vliv na výběr kroužku. Vliv mají také vrstevníci/kamarádi, vychovatel nebo například rozmanitější výběr zájmové činnosti.

Druhá dílčí otázka se ptá: Co děti motivuje k výběru zájmové činnosti ve školní družině? Spadá do kategorie s názvem „Motivace výběru“. Zde bylo zjištěno, že děti motivují již zmínění kamarádi, kteří navštěvují daný kroužek. Dále je však může motivovat atraktivnost kroužku sama. Tím je myšlen fakt, že děti kroužek baví nebo je zajímavý svou náplní. Nejdůležitější motivací k výběru je vedoucí kroužku. Jeho osobnost, styl vedení a pojetí kroužku. V rozhovoru jsem se ptala i na to jakou motivaci používají k činnostem. Dozvěděla jsem se, že děti v kroužku motivují různým zakončením. Jde o jakousi reprezentaci, ať už školy nebo jedince samotného (vystoupení, výstava, turnaj). Dále využívají před každou aktivitou motivaci krátkým příběhem. U malých dětí je to pak krátká pohádka nebo příběh s pohádkovými motivy.

Osobně jsem toho názoru, že motivace je důležitá k jakékoliv činnosti. Bez motivace by asi těžko šlo navodit příjemnou atmosféru v kolektivu a chuť do práce.

Kategorie s názvem „Program” naplňuje **třetí dílčí otázku**: Jaké jsou limity a omezení při tvorbě zájmových činností v kroužcích? Při tvorbě zájmového kroužku se potkáme s řadou omezení, které nás limituje v realizaci. Jeden z nejdůležitějších limitů, který byl zmíněn, byl čas. Šlo o čas, který dětem chybí především k dokončení své práce. Dále je omezením velké množství zájemců o kroužek. Posledním významným omezením, které je zde třeba zmínit, jsou prostory. Většinou informantů prostory pro zájmovou činnost chybí. Ať už jsou využívány společně s někým jiným na střídání nebo nejsou prostory pro činnost vůbec (například zmíněná keramická dílna). V rámci této kategorie byla část otázek zaměřena na práci s dětmi s etopedickými problémy. Zde jsem se dozvěděla, že většina vychovatelek s těmito dětmi má nějakou zkušenost, avšak málo takovéto děti navštěvují jejich kroužky. Pokud však takové děti jejich kroužky navštěvují, snaží se jim přizpůsobit. Například zmenší počet dětí v kroužku, aby měly větší šanci se věnovat dětem s etopedickými problémy intenzivněji. Myslím si, že je správné zařazovat takovéto děti do programu. Snažit se je usměrnit a vést k lepšímu chování. Dle informantů se řada těchto dětí v kroužku chová slušně a snaží se spíše nevybočovat z kolektivu, který se v kroužku sešel. Řekla bych, že je to následek toho, že se jim v kroužku tolik dětí nevyskytuje. Jedině se podle mě snadněji přizpůsobí chodu celé skupiny, než kdyby jich ve skupině bylo více.

Čtvrtá dílčí otázka: Jaké prostředí vyžaduje realizace zájmové činnosti?

podkryvá kategorii „Prostředí”. Tato kategorie nám podhalila fakt, že prostředí, které vyžaduje zájmová činnost, je z pohledu oslovených informantů spíše dostačující. Prostory byly blíže specifikovány v předchozí dílčí otázce. Co se týče vybavení pro zájmovou činnost, tu si informanti chválí. Aby bylo prostředí a vybavení dostačující, jsou potřeba dle informantů dostatečné finance. Informanti uvádějí, že jejich školy jim umožňují využívat vybavení, ale rozšíření prostor nemohou zajistit samy. Avšak drobný materiál (např. keramická hlína) je financován rodiči v podobě menšího příspěvku za kroužek. Myslela jsem si, že veškeré náklady k zájmovému kroužku v družině jsou financovány rodiči, jako každý jiný kroužek. Zde jsem tedy mile překvapena, že kroužek, který je pod vedením družiny, je z velké části financován školou.

Dle mého názoru byla hlavní výzkumná otázka (Jaké faktory vnímají vychovatelé školních družin jako podstatné při výběru zájmové činnosti?) zodpovězena v rámci výše uvedeného rozboru názorů informantů v odpovědích na dílčí výzkumné otázky.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaké faktory vnímají vychovatelé školních družin jako podstatné při výběru zájmové činnosti. Vedlejšími cíli bylo zjistit, podle čeho si děti vybírají zájmovou činnost ve družině, co děti motivuje k výběru zájmové činnosti ve školní družině, jaké jsou limity a omezení při tvorbě zájmových činností v kroužcích a jaké prostředí vyžaduje realizace zájmové činnosti.

V teoretické části se práce zabývá tématy týkající se volného času, který je důležitý správně si rozložit a zařadit do něho své zájmy a koníčky. Nejde tedy jen o správný výběr zájmové činnosti ale i o rozumné rozložení ve dne nebo v týdnu. Aby jedinec nebyl přesycen danými aktivitami. Spousta dětí v této době ani neumí trávit smysluplně svůj volný čas. Vidáme bezprizorní děti toulající se v okolí nebo vevnitř nákupních center, většinou s doprovodem hlasité hudby, cigaretami a energetickými drinky či alkoholem. Tyto děti tvoří, jakési gangy, které vedou právě k negativním a nežádoucím jevům a chování. Může to být jeden z ukazatelů špatného zázemí a vztahů v rodině. Kdy se rodiče příliš nezajímají o své děti nebo třeba jen nemají peníze na to, aby dopřáli dítěti nějaký kroužek, který by je na tuto dobu po škole zabavil. Jak tedy i z výzkumného šetření vyšlo najevo, je důležité děti ve volném čase podporovat a zajímat se o jejich zájmy. Také se ukázalo, že mezi faktory při výběru zájmové činnosti hrají roli nejen rodiče ale i vrstevníci a kamarádi. Při čemž rodiče mohou mít i někdy negativní vliv na výběr. Tedy když na daný kroužek dítě přihlásí bez jeho zájmu. Naopak pozitivní vliv mohou mít právě kamarádi a vrstevníci. Například ve smyslu motivace nebo dobrého doporučení. Velkou roli také hraje vychovatel, který kroužek vede. Zde jde tedy o jakou si o oblíbenost a sympatie.

Myslím si, že cíl mé bakalářské práce byl splněn. Vycházela jsem z odborných vědeckých poznatků, o které jsem opřela své empirické šetření a následný rozbor.

Při další příležitosti k výzkumnému šetření, bych se dále zabývala oblastí připravování zájmových programů, jakožto kroužků pro družinové děti. Zajímalo by mě, jak se takový zájmový program tvoří a jak vzniká, co vše je k tomu zapotřebí. Z odborných rad informantů vyplývá, že lze vytvořit zájmový program, který by mohl být realizován právě ve školních družinách.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

KAPLÁNEK, Michal. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1250-8.

KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-150-9.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.

NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-569-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.

Socialia 2000 *Mládež a volný čas: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Hradci Králové*, Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. ISBN 80-704-1760-9.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

VESELÁ, Jana. Jak ve volném čase?: (projekty her pro volný čas dětí a mládeže). Hradec Králové: Gaudeamus, 1997. ISBN 80-7041-146-5.

Elektronické zdroje

GRECMANOVÁ, Helena. *Klima školy: soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012 [cit. 2022-04-20]. Evaluační nástroje. ISBN ISBN978-80-87063-80-4. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/AE/evaluacni_nastroje/14_Klima_skoly.pdf.

JANOŠKOVÁ, H. a kol. Zdravotně orientovaná zdatnost – jeden z ukazatelů tělesného zdraví. *Is.muni.cz* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2018 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js18/pohybove_aktivity/web/pages/01-04-02-aerobni.html.

MŠMT. Často kladené dotazy. *Msm.cz* [online]. Praha: MŠMT, 2022 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.msm.cz/mladez/casto-kladene-dotazy-2>.

MŠMT. Právní předpisy. *Msm.cz* [online]. Praha: MŠMT, 2022 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.msm.cz/vzdelavani/pravni-predpisy>.

MŠMT. Přehled nejdůležitějších právních. *Msm.cz* [online]. Praha: MŠMT, 2022 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.msm.cz/mladez/prehled-nejdulezitejsich-pravnich-predpisu>.

MŠMT. Zájmové vzdělávání. *Msm.cz* [online]. Praha: MŠMT, 2022 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.msm.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času* [online]. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014 [cit. 2022-03-13]. ISBN 978-80-7290-666-6. Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/1058504/mod_resource/content/1/Pedagogika%20volne%CC%81ho%20c%CC%8Casu_compressed%202.pdf.

VLÁDA ČR. *Informace ke koronaviru a nemoci covid-19*. *Vlada.cz* [online]. Praha: Vláda ČR, 2020 [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/aktualni-informace-ke-koronaviru-sars-cov-2-puvodne-2019-ncov-179250/>.

XIANG, M., Z. ZHANG a K. KUWAHARA. Impact of COVID-19 pandemic on children and adolescents' lifestyle behavior larger than expected. *Progress in cardiovascular diseases* [online]. 2020, 63(4), 531-532 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7190470/>.

ZŠ Josefa Ressler, Pardubice. *Zsjres* [online]. Pardubice: ZŠ Josefa Ressler, Pardubice 2258, 2022 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.zsjres.cz/#>.

Seznam příloh

Příloha A – Týdenní plán

Příloha B – Úryvek z rozhovoru

Příloha C – Tazatelské otázky

Přílohy

Příloha A – Týdenní plán

Týdenní plán č.

den	okruh	Formulace činnosti	č. komp.	pozn.
Po	<ul style="list-style-type: none"> ● OČ - ZAŽITKY Z VIKENDU ● RČ - STAVBY ZE SNĚHU ● RČ - PEXESO S NĀMĚTY: ROSTLINY A ŽIVOČICHOVÉ 	<ul style="list-style-type: none"> 3,4,5 5,6 2,5 		
Út	<ul style="list-style-type: none"> ● OČ - ČETBA: CESTY FORMAMA SESTROČKA ● RČ - DRAMATIZACE POHÁDKY O 12 MĚSÍČILACI ● RČ - HRANÍ HRŮ VENKU: ARIADINA NIT 	<ul style="list-style-type: none"> 2,3 1,2,3 5,6 		
St	<ul style="list-style-type: none"> ● PKČ - VYRÁBĚNÍ VALENTÝNKY ● RČ - RELAXACE VENKU ● RČ - POSTŘEHOVÁ HRA - OPIČÍ STÁDO 	<ul style="list-style-type: none"> 1,2,6 5,6 1,3 		
Čt	<ul style="list-style-type: none"> ● OČ - ČETBA - CESTY FORMAMA SESTROČKA ● PKČ - DOKONČOVÁNÍ VÝROBKU - VALENTÝNKA ● RČ - PROCHAŽKA PO OKOLÍ ŠKOLY ● RČ - POSTŘEHOVÁ HRA: NA ELEKTŘINU 	<ul style="list-style-type: none"> 2,3 1,2,6 3,5 1,3 		
Pá	<ul style="list-style-type: none"> ● SP - HODNOCENÍ A PŘÍPRAVA TÝD. PLÁNU ● RČ - VYCHAŽKA PO LESOPARKU ● PNV - DESEDA: DŮLEŽITOST OČILOVÁNÍ 	<ul style="list-style-type: none"> 1,2 5,6 1,6 		
<ul style="list-style-type: none"> ● Místo kde žijeme ● Lidé kolem nás ● Lidé a čas ● Rozmanitost přírody ● Člověk a jeho zdraví 				

datum: 8.2. 2021

podpis vychov.:

Příloha B – Úryvek z rozhovoru

Vnímáte nějak, že by při zájmové činnosti, děti bez etopedických problémů ovlivňovaly děti s etopedickým problémem? Mohla byste mi to blíže popsat?

V3: *„Děti bez etopedických problémů pozitivně působí a ovlivňují děti s výchovnými obtížemi. Problémové děti občas zlobí, ale nechtějí zas tak moc vybočovat z kolektivu. Většinou je aktivity v zájmové činnosti baví, a tak jsou tam klidnější.“*

Přizpůsobujete program zájmové činnosti i dětem s poruchami chování nebo s hyperaktivitou? Jak to s takovými dětmi probíhá?

V3: *„Ano takové děti kroužky navštěvují. Snažíme se jim dávat větší pozornost a měnit častěji aktivity.“*

Jak vnímáte vztahy mezi dětmi a vychovateli v zájmové činnosti?

V3: *„Převážně nevnímám vztahy mezi dětmi jako důležité.“*

Nevnímáte vztahy důležité? A mohu se vás teda zeptat, proč?

V3: *„Na kroužky chodí hodně introvertních dětí, které rády pracují samy za sebe a o ostatní se moc nezajímají. Důležitější je pro mě, jaký mají vztah děti k vychovateli. Tam to podle mě musí prostě fungovat.“*

Jaké vybavení vyžaduje zájmová činnost? Myslím tím, kdo poskytuje vybavení. Přinesou si ho děti z domova nebo náklady financuje škola?

V3: *„Vybavení poskytuje a financuje škola. Nějaký spotřební materiál spolufinancují rodiče formou příspěvku na kroužek.“*

Vnímáte tedy nějaké limity a omezení při tvorbě zájmových činností v kroužcích?

V3: *„Nevnímám příliš velké limity nebo omezení při tvorbě. Vzhledem k tomu, že kroužky jsou na škole nějakou dobu a nové nevznikají, tak to nemůžu moc hodnotit. Většinou je všechno daný. Materiál a pomůcky lehce zařídí škola. Aktivity jsou vymyšleny na týden dopředu, takže tak.“*

Příloha C – Tazatelské otázky

- 1) Jak ovlivňují výběr zájmové činnosti zákonní zástupci?
- 2) Jací další činitelé na to působí?
- 3) Vstupují do zájmové činnosti externisté? Popřípadě jak často?
- 4) Jaký mají vliv na výběr zájmové činnosti rodiče/spolužáci/vztahy s kamarády?
- 5) Co motivuje děti na účasti v zájmové činnosti?
- 6) Vznikly nějaké kroužky z návrhu přímo od dětí? Popřípadě jaké?
- 7) Když se jedná o rukodělnou zájmovou činnost, mohou si děti své výrobky odnést domů, nebo je musí nechat ve škole?
- 8) Jakou motivaci vychovatelky používají?
- 9) Jaké vnímáte limity a omezení při tvorbě zájmových činností v kroužcích?
- 10) Jak vnímáte vztahy mezi dětmi a vychovateli v zájmové činnosti?
- 11) Přizpůsobujete program zájmové činnosti i dětem s poruchami chování nebo s hyperaktivitou? A jak?
- 12) Jakou cítíte podporu od vedení k realizaci zájmových činností?
- 13) Jaké jsou podmínky pro realizaci kroužků v ŠD – prostředí, prostory, vybavení?
- 14) Jaké vybavení vyžaduje zájmová činnost? – (kdo dává vybavení – děti samy z domova, finance od školy)
- 15) Stalo se vám někdy během vašeho působení, že jste měla pocit, že dítě na kroužek nechodí rádo?
- 16) Jak se takové dítě projevuje? – Jak na dítěti poznáte, že ho kroužek nenaplňuje a není to jeho výběr?
- 17) Pokud ano, řešíte to nějak? – Popřípadě jak? (vrácení peněz, návrh jiného kroužku)/necháte to být (rodiče to tak chtějí, škola má peníze) co z toho převažuje?